

Роман Шерстюк

Державний регулятивний механізм природоохоронного провайдингу підприємства

Тернопільський національний технічний університет
ім. І. Пулюя

За умов трансформації економіки України актуальним постає проблема впровадження природоохоронних, екологічних заходів, визначення пріоритетів стратегічного розвитку суспільства та механізм їх реалізації в практиці підприємства на державному рівні. Адже від цього визначальною мірою залежить формування конкурентоспроможного кінцевого результату діяльності підприємства, еколого-економічного потенціалу національної економіки в умовах глобалізаційних процесів.

Ключові слова: держава, механізм, підприємство, трансформація, провайдинг.

Актуальність проблематики. Еколого-збалансований розвиток підприємства за участі державного регулювання спроможний вплинути на: структурну перебудову національного виробництва та підприємництва загалом, формування експортної еколого-орієнтованої спеціалізації; раціоналізацію структури споживання; мінімізацію екологічного ризику; захист внутріш-

нього ринку від товарів, які є небезпечними для навколишнього середовища, життя і здоров'я людей.

Тому в суспільстві повинна актуалізуватися необхідність державної політики регулювання процесів активізації природоохоронної діяльності його провайдингу в умовах підприємства на інноваційних засадах у контексті соціально-економічного, науково-технічного та інноваційно-інвестиційного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досягнення стратегічних завдань організації природоохоронного провайдингу в умовах підприємства та науково-технологічного оновлення економічної сфери його діяльності передбачає впровадження державної політики регулювання процесів активізації природоохоронної діяльності в умовах підприємства. Ці процеси розвитку суспільства розглядали багато науковців, серед яких А. І. Алексєєв, О. А. Васюта, Л. Г. Мельник, М. К. Шапочка, С. М. Писаренко, А. С. Філіпенко, О. І. Рогач, О. І. Шнирков [1 – 10].

На їх думку, держава повинна підтримувати та впроваджувати різні високоефективні інформаційно-інтелектуальні технології, покликані забезпечити не лише розвиток нових галузей економіки, в т. ч. і сфери послуг, але й мають охопити традиційні галузі, забезпечуючи зростання ефективності та інноваційного оновлення матеріального виробництва, його структурної перебудови. Таким чином, впровадження державного регулювання передбачає організацію природоохоронного провайдингу, створюючи відповідні умови для реалізації підприємницького потенціалу. В Україні вивчення цих питань є надзвичайно актуальними з огляду їх важливого стратегічного значення в природоохоронному провайдингу в умовах підприємства.

Підтвердженням цьому є теоретико-практичні розробки механізму державного регулювання.

Мета і завдання статті. В Україні державний механізм регулювання активізації природоохоронної діяльності в умовах підприємства на інноваційних засадах, екологізації підприємництва ґрунтується на концепції платності природокористування, його основними елементами є: 1) збір коштів за забруднення навколишнього природного середовища; 2) система зборів за спеціальне використання природних ресурсів; 3) відшкодування

збитків, заподіяних унаслідок порушення законодавства про охорону довкілля.

На початку запровадження таких еколого-економічних важелів були створені певні стимули до більш раціонального використання природних ресурсів, мотивуючи виробників і підприємців підвищувати рівень екологічності технологій. Але практично поставлена мета не була досягнута, оскільки вищезазначений фінансово-економічний механізм поки що вкрай недостатньо стимулює підприємців до проведення природоохоронних заходів за рахунок власних коштів і не спонукає до впровадження екологічно безпечних методів господарювання. Він не взаємопов'язаний з іншими економічними показниками і важелями державного управління, відзначається нечіткістю у визначенні економічної відповідальності за наслідки природоохоронної виробничої діяльності, не є гнучким в реагуванні на динаміку еколого-економічних процесів в підприємстві.

З цього огляду значний інтерес становить розробка спеціальних науково-практичних обґрунтувань державно-регулятивного механізму екологізації підприємства.

Виклад основного матеріалу. Водночас в Україні спостерігаються тенденції несприятливості державно-регулятивних заходів стосовно розвитку підприємництва та неусвідомлення важливості підтримки його прогресивних екологізованих спрямувань. Підтвердженням цьому є дослідження Світового банку "Бізнес 2005 року: усунення перешкод для зростання", де обґрунтована необхідність економічних реформ і їх вплив на активізацію підприємництва. Для створення нової підприємницької структури в економічно розвинутих країнах потрібно виконати в середньому 6 процедур, які в часі займають 27 днів, і заплатити суму, що становить 8 % доходу на душу населення. Щоб розпочати бізнес у економічно слабозрозвинутих країнах – 11 процедур (в Україні таких процедур 15), на що йде близько 59 днів (в Україні – 34), і заплатити суму, що дорівнює 122 % доходу на душу населення (в Україні – 131,5 %) [1, с. 12].

В Україні у 2007 р. в усіх 677 органах державної реєстрації застосовується принцип "єдиного вікна". Було утворено 677 центрів з видачі документів дозвільного характеру за принципом організаційної єдності, що спростило організаційні процедури та

зменшило витрати часу, коштів підприємців середньому в 2-3 рази. Проте ця система все ще залишається занадто "бюрократизованою та обтяжливою". Ще донині цю сферу діяльності регламентує 170 законів та 2,5 тисячі різних підзаконних актів. Тому на практиці маємо застарілі і суперечливі вимоги, нечіткі правила та обов'язки інспекторів і дублювання їх функцій. Оскільки різного роду перевірки в країні охоплено 95 % підприємств, серед них: пожежний нагляд (57 %), податкова служба (54 %) та санепідемстанція (51 %). У зв'язку з цим, є сподівання, що прийнятий Закон України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" (2007 р.) має покращити умови функціонування підприємництва та конструктивність його екологізованих напрямків розвитку [2].

Сучасні процеси соціально-економічного реформування в Україні засвідчують становлення і функціонування державного фінансово-економічного механізму екологізації підприємництва недостатньо дієвим і результативним. Наріжним каменем такого становища є інституційна незабезпеченість екологічної політики, неоднозначність процесів приватизації в суспільстві, невизначеність прав власності на природні ресурси, нераціональність природокористування та ресурсозбереження тощо.

Складність ситуації обумовлена і низкою негативних передумов і тенденцій. Серед них:

- інертність функціонування еколого-економічного і фінансово-економічного механізмів регулювання підприємництва, їх неадаптованість до темпів і потреб розвитку національних продуктивних сил;
- неефективність управлінської системи природокористування та розробки ресурсощадливих технологій;
- недостатність наукових розробок і методик оцінки ефективності реалізації державного фінансово-економічного механізму екологізації підприємництва, раціонального природокористування;
- недієвість системи державного моніторингу екологізації підприємництва;
- відсутність різноманітних стимулів для споживачів і виробників екологічної продукції;

- ціноутворення, яке не відображає фактичні екологічні витрати суспільства;
- негативна практика регулювання потреб виробництва, житлово-комунального господарства у забезпеченні електроенергією, газом, водою;
- низький рівень освіченості та екологічної культури підприємців і населення;
- нехтування вітчизняним і зарубіжним передовим досвідом екологізації підприємництва [3, с. 36].

В практиці екологізації підприємництва виокремлюють різні типи економічних механізмів регулювання процесу природокористування [4, с. 227 – 228] :

- *м'який (наздоганяючий) механізм* — екологічно ліберальний, що передбачає загальні обмежувальні екологічні заходи економічного розвитку галузей і секторів і спрямований на ліквідацію вже існуючих деформацій та окремих негативних екологічних наслідків, а не соціально-економічних причин їх виникнення, що не дає можливості суттєво впливати на темпи і масштаби суспільного розвитку (механізм, що існує в Україні);
- *стимулюючий (розвиваючий) механізм* — сприяє економічному піднесенню екологічно збалансованих і спеціалізованих природоохоронних виробництв і видів діяльності, що базується на використанні ринкових важелів; відбувається стимулювання суспільного виробництва на інноваційних засадах (механізм, який притаманний для нестабільної соціально-економічної спільноти);
- *жорсткий (стримууючий) механізм* — побудований на використанні ринкових і адміністративних інструментів, жорсткої податкової, кредитної та ін. політики; пресингується розвиток певних галузей і комплексів з метою обмеження їх природного базису; відбувається економія використання природних ресурсів (механізм, притаманний для стабільної соціально-економічної спільноти).

Державно-регулятивний механізм активізації природоохоронної діяльності в умовах підприємства на інноваційних засадах в Україні є досить складним і тому надзвичайно важко забезпечити екологізований розвиток виключно за рахунок окремо

взятих ринкових чи державних механізмів. За нашого огляду, значного поширення мають набути саме змішані типи механізмів активізації процесів екологізації підприємництва.

Доцільно також визнати важливу й конструктивну роль державного управління процесами активізації природоохоронної діяльності в умовах підприємства на інноваційних засадах, екологізації підприємництва через [5]: *прямі методи* → *адміністративні* (тобто адміністративну відповідальність, антимонопольне регулювання, екологічну експертизу, екологічне ліцензування, екологічне нормування, екологічну стандартизацію та ін.); *непрямі методи* → *економічні та організаційні*.

Економічні методи включають *примусові* (платежі та збори за забруднення навколишнього середовища, платежі та збори за використання природних ресурсів, продаж прав на забруднення, цінове регулювання, штрафні санкції) та *заохочувальні* (державне замовлення; пільгове кредитування; податкові пільги та податкові знижки; субсидування цін на екологічні товари і послуги; фінансування екологічних проектів, програм і технологій; удосконалення механізмів еколого-економічних мотивацій).

Організаційні методи передбачають: зміцнення національної системи екологічного виховання, екологічної освіти та екологічного просвітництва з урахуванням сучасних глобалізаційних тенденцій; інтеграцію та мобілізацію науково-інформаційного потенціалу суспільства з метою формування ресурсів для екологізації підприємництва; створення спеціалізованих державних, приватних і громадських науково-дослідних інститутів, центрів, агентств з питань екологізації різних видів активізації природоохоронної діяльності в умовах підприємства на інноваційних засадах та ін.

Зарубіжна практика засвідчує, що в основі системи захисту навколишнього середовища в економічно розвинутих країнах є активне державне регулювання, в якому значні пріоритети надаються економічній підтримці процесів активізації природоохоронної діяльності в умовах підприємства на інноваційних засадах. Для реалізації зазначених цілей використовують відповідні інструменти регулювання із специфічним механізмом їх дії через своєрідність економічних та природоохоронних проблем, характерних для кожної країни:

- 1) *пряме державне регулювання* (нормативно-правові, адміністративно-контролюючі і заохочувальні заходи, пряме регламентування та ін.);
- 2) *економічне стимулювання через застосування ринкових механізмів*;
- 3) *змішані механізми*, які поєднують вищезазначені підходи.

Водночас діє чіткий механізм фінансового забезпечення такого регулювання (внутрішні нагромадження, кошти бюджетних і позабюджетних екологічних фондів, вітчизняні й зарубіжні екоінвестиції, кредити, цільові гранти та ін.). Поширюються і підтримуються активні дії громадських екологічних організацій щодо екологічного моніторингу, участі в програмах екологізації, піднесення екологічної культури, освіти, відповідного виховання і просвітництва.

Певний інтерес представляє класифікація різних форм еколого-економічних інструментів, хоча вона має певну умовність [5, с. 471 – 472]:

- різні форми еколого-економічних інструментів є в основному варіаціями двох основних видів впливу на економічні інтереси суб'єктів господарювання: податкового (який передбачає вилучення доходу) і дотаційного (який є прямою чи непрямою передачею доходу); зокрема, будь-які види платежів можуть кваліфікуватися як окремі форми податку, а будь-які види пільг — як приховані форми субсидій чи дотацій;
- часто ті чи інші схожі за змістом інструменти в різних країнах називаються по-різному (в одних — податки, в інших — плата, в третіх — платежі, у четвертих, зокрема в Україні — збори), хоча під цим мається на увазі фактично один і той самий інструмент; досить часто розбіжності в назві інструмента визначаються не стільки його змістом, скільки термінологічними особливостями даної країни;
- віднесення еколого-економічного інструмента до тієї чи іншої форми пов'язане не стільки з видом вилучення чи передачі доходу, скільки з організаційною процедурою; інколи податки пов'язують з акумулюванням коштів на бюджетних рахунках, а платежі — з подальшим створенням спеціальних позабюджетних фондів цілеспрямованого використання зібраних коштів.

Деякі країни мають досить розгалужені системи від 100 до 300 природоохоронних законодавчих актів, а також розвинуту інфраструктуру інституційних нововведень екологізованого спрямування. Створюються умови використання різних економічних методів, інструментів регулювання процесом екологізації підприємництва на макро- і мікрорівнях господарювання.

За оцінками МВФ, в цих країнах споживання природних ресурсів на одиницю готової продукції щорічно скорочується в середньому на 1,25 %, що спричиняє суттєвий екологічний ефект, де екологізація підприємництва є економічно вигідною. Цьому сприяє державна політика стимулювання природоохоронної діяльності товаровиробників і підприємців за допомогою ефективною системи екологічного регулювання, яке поєднує адміністративно-законодавчі інструменти з економічними, нормативними і ринковими механізмами [4, с. 227 – 228], [6, с. 467 – 469].

У зв'язку з цим, визначальними елементами державного регулювання активізації природоохоронної діяльності в умовах підприємства на інноваційних засадах можна вважати:

- 1) напрями державного екологічного регулювання (великомасштабні природоохоронні заходи), нормативно-правове регулювання, державне стимулювання та підтримка природоохоронної діяльності підприємницьких структур;
- 2) економічні методи екологічного регулювання (методи, які спрямовані на спонукання підприємців-забруднювачів навколишнього середовища обмежувати екологонебезпечну та екологонебезпечну діяльність; методи, які спрямовані на стимулювання підприємців-природокористувачів і підприємців-природозабруднювачів до поліпшення стану навколишнього середовища);
- 3) економічні інструменти екологічного регулювання, які виконують функції: економічної ефективності, стимулювання, прибутковості, збереження і передачі ресурсів. Основними видами економічних інструментів регулювання активізації природоохоронної діяльності в умовах підприємства на інноваційних засадах, екологізації підприємництва є: страхування, санкції, сертифікати, компенсаційні виплати реципієнтам, ціни, податки, платежі, кредити та позики, субсидії (дотації, гранти), лобювання (сприяння) та ін.

Зростання стимулюючого впливу економічних інструментів регулювання активізації природоохоронної діяльності в умовах підприємства на інноваційних засадах, екологізації підприємництва сприяє: забезпеченню відповідності між вартістю продукції і природних ресурсів; відшкодуванню витрат за завдану шкоду природі; компенсації екологічних збитків самим забруднювачем, а не всім суспільством. Але частка екологічних податків у країнах світу є різною [7].

Водночас економічні інструменти (податки, збори) і системи торгівлі викидами є важливими елементами "інструментарію" інтеграційної політики і можуть бути більш гнучкими, ніж традиційні нормативні підходи. Скорочення вмісту речовин, згубних для довкілля, розглядається як необхідність, але на практиці ці речовини залишаються широко розповсюдженими, особливо в енергетиці, сільському господарстві, транспорті. Мало просунувся процес "інтернаціоналізації" зовнішніх витрат і реформи екологічного оподаткування, який все більше потребує об'єднання зусиль уряду, державних органів, виробничого, підприємницького і торгового секторів. Адаже в країнах світу екологічні податки і збори застосовуються по відношенню до: *природних ресурсів* (гірничодобувна промисловість, мінеральна сировина, гравій, пісок та ін.; ґрунтові та поверхневі води; полювання, рибальство; лісокористування, вирубка лісів); *відходів* (захоронення, спалення, небезпечні відходи); *викидів* (до повітря і води); *продукції* (хімічні речовини, упаковка, батарейки, пестициди, поліетиленові пакети, шум, зміни в землекористуванні).

Наприклад, в таких країнах, як Австрія, Данія, Вірменія, Естонія, Латвія, Литва, Нідерланди, Норвегія, Польща, Російська Федерація, Словацька Республіка, Чеська Республіка та ін., застосовують переважно екологічні податки і збори; а в Болгарії, Угорщині, Румунії крім цього і плату (збори, штрафи) за недотримання вимог щодо викидів, які перевищують допустимі межі забруднення води і повітря. Водночас варто відзначити, що в багатьох країнах не надають належного значення шумовому забрудненню, спаленню відходів, небезпечним відходам, змінам у землекористуванні та ін. [3, с. 36].

Державно-регулятивний механізм активізації природоохоронної діяльності в умовах підприємства на інноваційних заса-

дах, екологізації підприємництва набуває важливого значення в багатьох країнах світу, особливо в ЄС, і передбачає запровадження спільної екологічної політики на таких принципах:

— *"забруднювач платить"* — передбачає відшкодування екологічних збитків забруднювачам навколишнього середовища та включення екологічних витрат у ціну товарів і послуг (принцип визнаний ОЕСР у 1972 р. і досі залишається найбільш актуальним та економічно обґрунтованим);

— *"екологічна передбачливість"* — вимагає уникати потенційних небажаних екологічних змін, які можуть мати місце в результаті виробничо-підприємницької та іншої антропогенної діяльності (принцип проголошений Бременською європейською декларацією в 1990 р., Міжнародною конференцією ООН в Ріо-де-Жанейро, Рамковою конвенцією щодо зміни клімату тощо);

— *"пріоритетність екологічної безпеки"* — направлена на утримання від впровадження в життя проектів, які пов'язані з потенційною екологічною загрозою (атомні електростанції, екологічно небезпечні виробництва);

— *"гарантування екологічно безпечного середовища проживання людини"* (проголошений в Декларації міжнародної конференції ООН з довкілля і розвитку в Ріо-де-Жанейро у 1992 р.);

— *"екологічна відповідальність"* держави, юридичних, фізичних осіб за порушення правових екологічних зобов'язань, які визнані національними чи міжнародними правовими нормами.

Застосовуючи на практиці зазначені принципи, слід враховувати, що єдина спільна екологічна політика країн-членів ЄС може бути ефективною за умов дієвої системи інструментів її реалізації. Різноманітність інструментів екологічної політики та їх доцільність застосування зумовлена багатьма чинниками (рівнем розвитку національних економік, дієвістю чинного в країнах законодавства, компетенцією урядових і міжурядових структур.

Тому пріоритетними для вдосконалення спільної екологічної політики країн-членів ЄС є інструментарій, який включає: торгівлю дозволами на забруднення довкілля на аукціонах, адміністративні платежі, гарантії екологічної позики, диференціацію податкових ставок, ввізне екологічне мито, екологічні податки,

екологічну сертифікацію, екологічний аудит, екологічні субсидії, екологічні фонди, екологічне страхування, податкові пільги, субвенції, природоохоронні інвестиції, квоти на забруднення та добування природних ресурсів, екологічні угоди, екологічні штрафи, плата за забруднення та ін. [8, с. 119 – 126].

Крім того, багато країн світу з метою дотримання зобов'язань щодо скорочення викидів за умовами Кіотського протоколу спрямовують зусилля на зменшення викидів CO_2 а також розвиток альтернативних видів енергії, задіючи за цього відповідні державні механізми стимулювання екологізації підприємництва. Наприклад, Японія з 2007 р. впровадила щорічний екологічний податок у розмірі близько 2400 єн (20,5 дол. США) за тонну вуглецю. Прибуток від податку складатиме щорічно 370 млрд єн (3,2 млрд дол. США), які використовуватимуться на фінансування заходів боротьби із глобальним потеплінням. Для окремих видів паливно-енергетичних ресурсів екологічні податки встановлені на рівні 1,58 єн за 1 кг вугілля, 0,25 єн за кВт-год електричної енергії, 1,38 за 1 м³ виготовленого газу, 1,52 єн за 1 л бензину [9].

Швейцарія також планує ввести загальнонаціональний податок на викиди від нафти і газу з 2008 р. Податок буде справлятися у CHF12 (7,25 євро, 9,76 дол.) за метричну тонну викидів CO_2 , що накладатиметься на вуглеводневі палива, й буде еквівалентним близько CHF0,03 (0,018 євро, 0,025 дол.) за літр нафти або CHF0,025 (0,015 євро, 0,021 дол.) за кубометр газу. Цим податком не будуть обкладатися викиди від використання деревини та біомаси. Тобто створюються стимули для підприємців і населення з метою інвестування у відновлювані джерела енергії [10].

Ставлячи за мету соціальну й еколого-економічну інтегративність підприємництва, Україна має обов'язково враховувати світовий досвід системного вдосконалення і приведення у відповідність з міжнародною правовою та інституціональною базою екологічного управління та екологічної безпеки. Для цього необхідно ідентифікувати національну екологічну політику відповідно до світової практики та сформулювати критерії її ефективності:

– ступінь успішності поєднання екологічних та економічних інтересів суб'єктів на різних рівнях суспільного відтворення (показники еколого-економічного стану функціонування

- національного господарства, що враховують якість компонентів довкілля та прибутковість підприємництва);
- дієвість та спроможність реалізації власних економічних інтересів підприємців (показники прибутковості еколого-економічної діяльності);
- доцільність застосування відповідних стимулюючих еколого-економічних інструментів у практиці підприємництва;
- задоволення соціально-екологічних потреб та інтересів суспільства, гарантування екологічної безпеки та справедливості та ін.

Державно-регулятивний механізм екологізації підприємництва однозначно потребує відповідного правового, фінансово-економічного, організаційного та інформаційного забезпечення:

1. Прийняття законодавчих і нормативно-правових актів щодо сприяння екологізації сфери підприємництва. Удосконалення законодавства у сфері екологізації підприємництва та узгодження його з міжнародними стандартами.
2. Законодавчо-нормативне забезпечення галузевих центрів з екологічного аудиту, екологічної стандартизації, екологічного ліцензування різних видів економічної діяльності, екологічної сертифікації товарів і продуктів, еколого-метрологічного контролю, акредитації суб'єктів екологічного підприємництва, які виробляють продукцію, виконують роботи та надають послуги екологічної спрямованості.
3. Акумуляція фінансових ресурсів екологічного призначення за територіальним принципом, використовуючи за цього як галузевий, так і державний підходи.
4. Розподіл і перерозподіл коштів на програмно-цільових засадах з метою забезпечення фінансування територіальних еколого-економічних програм розвитку і пільгового кредитування підприємництва щодо його екологізації.
5. Запровадження гнучких механізмів оподаткування та пільгового оподаткування підприємств екологічного профілю.
6. Поширення науково обґрунтованих систем екологічних стандартів, сертифікатів, нормативів екологічної безпеки.
7. Запровадження гнучкого ціноутворення у сфері підприємництва, стимулюючих цін і надбавок на екологічно чисту продукцію та послуги.

8. Надання субсидій з метою стимулювання екологізації підприємства щодо використання досягнень НТП, впровадження ними маловідходних, енерго-, ресурсозберігаючих технологій та нетрадиційних видів енергії.
9. Введення різних видів податкових пільг для підприємців з метою стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності підприємництва з екологічною спрямованістю.
10. Збільшення рівня ставок зборів та штрафів для підприємств-порушників екологічного законодавства, екологічних стандартів, норм і нормативів та упровадження більш жорсткої адміністративної та кримінальної відповідальності за забруднення.
11. Застосування системи обов'язкового екологічного страхування, створення страхових екологічних фондів; розробка заходів попередження аварій у страхувальників і зниження ризику на екологічно небезпечних підприємствах регіону.
12. Створення мотиваційних передумов до продукування інформаційних благ та послуг через створення нових наукових технологій суб'єктами підприємництва.
13. Формування державних органів регулювання екологізації сфери підприємництва.
14. Створення екологічних фондів для субсидування виконання робіт, виробництва товарів і надання послуг екологічного профілю.
15. Організація, технічне та технологічне забезпечення розробки і реалізації державних програм екологізації разом із суб'єктами підприємництва.
16. Співпраця підприємців з місцевими органами влади щодо реалізації регіональних еколого-економічних програм і проєктів, природоохоронних завдань.
17. Створення природоохоронних фондів суб'єктами підприємництва, адміністративно-територіальними одиницями, державними інституціями всіх рівнів управління.
18. Створення фондів: виробничих інновацій, сприяння розвитку малих форм підприємництва в науково-технічній сфері, сприяння роботи інкубаторів бізнесу, фінансової підтримки високоефективних наукомістких проєктів.
19. Створення інноваційних інжинірингових центрів й ін. аналогічних структур екологізованої спрямованості.

20. Створення організаційних структур у формі регіональних центрів та підготовка нормативно-методичної рекомендації, яка регламентує їх діяльність, для регулювання та економічного стимулювання виробництва товарів, виконання робіт щодо надання послуг екологічного спрямування.
21. Організаційне формування галузевих центрів з екологічного аудиту, екологічної стандартизації, екологічного ліцензування різних видів економічної діяльності, екологічної сертифікації товарів і продуктів, еколого-метрологічного контролю, акредитації суб'єктів екологічного підприємництва, які виробляють продукцію, виконують роботи та надають послуги екологічної спрямованості.
22. Формування єдиної системи взаємодії управлінської, науково-технічної і господарської діяльності підприємств, установ, організацій щодо процесів екологізації та ефективних охоронних заходів.
23. Співпраця з міжнародними організаціями, які сприяють екологізації підприємництву та умов діяльності, міжнародними установами у галузі навколишнього природного середовища.
24. Державне сприяння організації промислового виробництва устаткування для малих підприємств екологічного профілю.
25. Розвиток маркетингу сфери екологічного підприємництва та бізнесу.
26. Моніторинг інвестиційних ресурсів, направлених на екологізацію підприємництва.
27. Моніторинг інноваційних проектів, напрямлених на екологізацію підприємництва.
28. Моніторинг інвестиційного клімату сфери екологізації підприємництва.
29. Моніторинг діяльності суб'єктів підприємництва та функціонування об'єктів екологізації.
30. Створення консалтингових інституцій з метою інформаційно-аналітичної підтримки екологізації підприємництва.

Отже, за сучасних умов екологізації підприємництва, великого значення набуває державно-регулятивний механізм і його фінансово-економічне забезпечення. Потрібне формування загальнодержавної стратегії екологізації підприємництва, яка має інтегруватися з соціально-економічною, інноваційною та інвес-

тиційною політикою держави, удосконалюючи систему екологічного управління та сприяючи конкурентоспроможним відносинам України з зарубіжними країнами на засадах збалансованого розвитку.

Висновки. Дієвість реалізації вищезазначених методів стимулювання активізації природоохоронної діяльності в умовах підприємства на інноваційних засадах сприятиме:

- розробці комплексу важелів сучасної екологічної політики щодо підприємництва в умовах трансформації економіки;
- формуванню конкурентного середовища та умов природоохоронного провайдингу в умовах підприємств на інноваційних засадах, зростанню еколого-правової відповідальності суб'єктів підприємництва на основі повного розмежування компетенцій суб'єктів державного та господарського управління;
- раціональному поєднанню галузевого і територіального підходів, максимального використання їх потенціалу в системі державного управління процесами активізації природоохоронної діяльності в умовах підприємства на інноваційних засадах.

Отже, доцільно відзначити важливу й конструктивну функцію держави у формуванні політики активізації природоохоронної діяльності в умовах підприємства на інноваційних засадах, визначенні економічних параметрів дієвого механізму регулювання та гарантування ресурсно-фінансового забезпечення, проведення комплексної еколого-економічної реформи, прийняття відповідних національних і регіональних програм стабілізації екологічної ситуації.

Україна має гармонізувати національне природоохоронне законодавство та адаптувати вимоги екологічної безпеки підприємницької діяльності до міжнародних стандартів. Рівень природоохоронного провайдингу в умовах підприємств також має відповідати загальновізнаним засадам збалансованого розвитку — отримання матеріальних благ, економічних результатів без завдання шкоди довкіллю з урахуванням необхідності збереження ресурсів для прийдешніх поколінь.

Література

1. Алексеев А. Регуляторна політика як шлях до процвітання / А. Алексеев // Дзеркало тижня. — 2004. — № 36(511). — С. 12.

2. Участь бізнесу в формуванні державної регуляторної політики має бути закріплена законодавчо. Прес-служба Президента України В. Ющенко // www.president.gov.ua/ / 17.09.2007.
3. Київ 2003 через Оргус. Досвід цифрового виміру довкілля України у часі та просторі // V Всеєвроп. конф. міністрів навколишнього середовища "Довкілля для Європи". — К.: ІАФ "ЕКСОР", 2003. — С. 36.
4. Васюта О. А. Проблеми екологічної стратегії України в контексті глобального виміру: монографія / О. А. Васюта. — Тернопіль: ГалДрук, 2001. — 600 с.
5. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням: підручник / за заг. ред. Л. Г. Мельника, М. К. Шапочки. — Суми: ВТД "Університетська книга", 2005. — 759 с.
6. Світова економіка: підручник / [А. С. Філіпенко, О. І. Рогач, О. І. Шнирков та ін.]. — К.: Либідь, 2000. — 582 с.
7. Новини ЄС // www.delukr.ec.europa.eu/ / 13.04.06.
8. Писаренко С. М. Механізми регулювання еколого-економічного розвитку країн-членів ЄС / С. М. Писаренко, Л. А. Українець // Стратегічні пріоритети. — 2007. — № 3(4). — С. 119–126.
9. Уряд Японії планує стягувати щорічний екологічний податок в розмірі 2100 єн з кожного домогосподарства // www.panda.org/ / 26.10.2005.
10. Швейцарія впроваджує загальнонаціональний податок на викиди CO₂ після досягнення цілей зі скорочення викидів // www.platts.com/ / 06.07.2007.

STATE REGULATIVE MECHANISM OF NATURE PROTECTION PROVIDING OF AN ENTERPRISE

R. Sherstyuk

Ternopil National Technical University by I. Puliuy

Summary. At the terms of transformation of Ukrainian economy the problem of introduction of nature protection, ecological measures, determination of priorities of strategic development of society, and mechanism of their realization in practice of enterprise appears actual on state level. In fact from it, in a determining measure, depends the forming of competitive end-point activity of enterprise, ecology-economic potential of national economy in the conditions of global processes.

Key words: state, mechanism, enterprise, transformation, providing.